

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET TRIVKANOVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 12986/13)

PRESUDA

STRASBOURG

6. srpnja 2017. godine

KONAČNA

6. 10. 2017.

Ova je presuda postala konačna na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Trivkanović protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Linos-Alexandre Sicilianos, *predsjednik*,

Aleš Pejchal,

Krzysztof Wojtyczek,

Ksenija Turković,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke,

Jovan Ilievski, *suci*,

i Renata Degener, *zamjenica tajnika Odjela*.

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 6. lipnja 2017. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je temeljem zahtjeva (br. 12986/13) protiv Republike Hrvatske što ga je 21. siječnja 2013. godine hrvatska državljanka gđa Stoja Trivkanović („podnositeljica zahtjeva”) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”).

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da nisu ispunjene postupovne obveze tužene države na temelju članka 2. Konvencije.

4. Vlada je 18. rujna 2013. godine obaviještena o prigovorima koji se odnose na postupovni aspekt članaka 2. i 14. Konvencije, a ostatak zahtjeva odbačen je kao nedopušten temeljem pravila 54. stavka 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1950. godine i živi u Sisku.

6. Podnositeljica zahtjeva bila je udana za N.T. i imali su dva sina, Z.T. i B.T. Podnositeljica zahtjeva i N.T. razveli su se 1985. godine.

A. Ubojstvo N.T. i nestanak sinova podnositeljice zahtjeva te naknadne policijske istrage

7. Dana 25. kolovoza 1991. godine nekoliko pripadnika postrojbe sisačke policije „Vukovi” ušlo je u kuću sina podnositeljice zahtjeva, Z.T., otelo Z.T., drugog sina podnositeljice zahtjeva, B.T., i njezina bivšeg supruga, N.T. Dana 26. kolovoza 1991. godine tijelo N.T. pronađeno je u rijeci Savi, a obdukcija je pokazala da je bio upucan i ubijen. Z.T. i B.T. su nestali. Sisačka policija je 2. rujna 1991. godine podnijela kaznenu prijavu Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku u vezi s ubojstvom N.T. Sisačka policija započela je policijsku istragu, pod nadzorom Đ.B. i njegova zamjenika V.M. (vidjeti odlomak 31. u nastavku).

8. Dana 9. rujna 1991. godine podnositeljica zahtjeva kontaktirala je Ministarstvo unutarnjih poslova i obavijestila ga da su njezin bivši suprug i dva sina nestali.

9. Zapovjednik postrojbe „Vukovi” bio je J.G., koji je poginuo 1992. godine u prometnoj nesreći.

10. Podnositeljica zahtjeva je 14. lipnja 1993. godine podnijela kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu.

11. Neodređenog datuma pokrenuta je šira policijska istraga o ubojstvu osoba srpske etničke pripadnosti na području Siska tijekom rata. Istraga o ubojstvu N.T. i nestanku sinova podnositeljice zahtjeva bila je dio te cjelokupne istrage.

12. Prije 5. studenoga 1997. godine, kada je Hrvatska ratificirala Konvenciju, policija je obavila obavijesne razgovore s podnositeljicom zahtjeva, kao i mogućim svjedocima D.F.T., M.T., Ž.B., D.M. i J.J. Nitko od njih nije imao konkretne spoznaje o mogućim počiniteljima.

13. Istražni sudac Županijskog suda u Sisku je 15. listopada 2002. godine saslušao Z.G., bivšeg hrvatskog vojnika koji je prvo zaniijekao da zna išta o sudbini sinova i bivšeg supruga podnositeljice zahtjeva, ali je kasnije, kroz suze i govoreći da se boji, rekao da je svu trojicu vidio u ORA-i, vojnoj bazi blizu Siska. Z.T. i B.T. bili su vidljivo pretučeni.

14. U listopadu i studenome 2002. godine, te u siječnju i veljači 2003. godine policija je obavila obavijesne razgovore s bivšim hrvatskim vojnicima kao svjedocima, od kojih su neki (Z.K., M.D., S.Š., S.K., Ž.R., M.B., I.A., M.P., A.D., S.G., D.M.S.K.I.Š., I.K., M.G., M.R., D.V., kao i dvije anonimne osobe) dali izjave o uhićenju pojedinaca tijekom rata na sisačkom području i njihovu pritvoru u ORA-i. Nitko od njih nije imao nikakvih saznanja o sudbini bivšeg supruga i sinova podnositeljice zahtjeva.

15. Dana 4. studenoga 2002. godine policija je obavila obavijesni razgovor s D.M., prijateljem sinova podnositeljice zahtjeva, koji je svjedočio njihovom uhićenju i uhićenju njihova oca od strane četvorice ljudi odjevenih u maskirne uniforme, te je čuo da su odvedeni u ORA-u.

16. Istražni sudac Županijskog suda u Sisku je 9. siječnja 2003. godine saslušao podnositeljicu zahtjeva. Rekla je da nije svjedočila uhićenju svojeg bivšeg supruga i sinova, već je o tome čula od D.F.T., supruge svojeg sina Z.T. D.M. je također svjedočio uhićenju njezina bivšeg supruga i sinova. Također, M.F. joj je rekao da je vidio njezine sinove u ORA-i, a njegova djevojka joj je također rekla da su njezini sinovi bili pretučeni u ORA-i. Još jedna osoba, C., također joj je rekla da je vidjela njezina sina B.T. u ORA-i.

17. Izvješće koje je sisačka policija sastavila 2004. godine za Županijsko državno odvjetništvo u Sisku o nestalim osobama navodi da su sinovi podnositeljice zahtjeva nestali.

18. Državno odvjetništvo je 29. srpnja 2005. godine izdalo dokument koji se odnosi na istrage ubojstava civila u razdoblju između 1991. i 1995. godine. Dokument je upućen županijskim državnim odvjetništvima, od kojih se tražilo da pregledaju sve informacije prikupljene do tog datuma o ubojstvima civila tijekom spomenutog razdoblja te da usmjere svoje aktivnosti na identifikaciju počinitelja i prikupljanje relevantnih dokaza kako bi se pokrenuli kazneni postupci.

19. Dana 21. studenoga 2005. godine Općinski sud u Sisku proglasio je da se smatra kako su sinovi podnositeljice zahtjeva mrtvi od 25. kolovoza 1991. godine.

20. Dana 5. listopada 2006. godine Županijsko državno odvjetništvo u Sisku klasificiralo je ubojstvo N.T. i nestanak sinova podnositeljice zahtjeva kao ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

21. Podnositeljica zahtjeva je 13. prosinca 2006. godine ponovno podnijela kaznenu prijavu. Navela je da su njezine sinovi uhitili pripadnici Hrvatske vojske i odveli ih u ORA-u, pod zapovjedništvom B.B.

22. Istražni sudac Županijskog suda u Sisku je 25. siječnja 2007. godine saslušao svjedoke D.M. i D.F.T. D.M. je ponovio svoje prethodne izjave (vidjeti odlomak 15. gore). D.F.T., supruga pokojnog Z.T., svjedočili su uhićenju žrtava, ali nisu imali nikakve informacije o mogućim izravnim počiniteljima.

23. Državno odvjetništvo je 9. listopada 2008. godine izdalo naputak županijskim državnim odvjetništvima u vezi s provedbom Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku u kojemu je navedeno da je inspekcija njihovog rada ukazala na dva glavna problema: moguću pristranost osoba uključenih u postupke koji se vode s obzirom na etničku pripadnost žrtava ili počinitelja; te problem suđenja *in absentia*. Naputak je poticao nepristrane istrage ratnih zločina, bez obzira na etničku pripadnost uključenih strana, bilo žrtava, bilo počinitelja, te je naglasio dužnost zaposlenika Državnog odvjetništva s tim u vezi.

24. Dana 14. listopada 2008. godine sisačka policija napravila je analizu kaznenih prijava u vezi sa zločinima počinjenim 1991. i 1992. godine na širem sisačkom području i donijela plan daljnjih mjera koje treba poduzeti, uključujući i u predmetu Trivkanović.

25. Dana 17. prosinca 2008. godine policija je ponovno ispitala podnositeljicu zahtjeva. Rekla je da je čula kako je Z.R. jedna od osoba koji su odveli njezina bivšeg supruga i sinove, te da je njezina snaha D.F.T. također poznavala jednu od upletenih osoba, ali se bojala govoriti o tome.

26. Istoga dana Županijsko državno odvjetništvo u Sisku sastavilo je izvješće o predmetima koji se odnose na ratne zločine, uključujući i ubojstvo sinova podnositeljice zahtjeva.

27. Dana 18. prosinca 2008. godine policija je obavila obavijesne razgovore s D.F.T. i M.F. D.F.T. je rekla kako nije poznavala niti jednu osobu koja je uhitila žrtve. M.F. je rekao da nema nikakva saznanja o predmetnim događajima.

28. Sisačka policija je 26. siječnja 2009. godine poslala izvješća o obavijesnim razgovorima Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku.

29. U siječnju i ožujku 2009. godine policija je obavila obavijesne razgovore s D.K., M.R., I.V., J.J. i K.J., od kojih nitko nije imao relevantne spoznaje o ključnim događajima. Policija je također ponovno obavila obavijesni razgovor s D.M. i Z.G, koji su obojica ponovili svoje prethodne izvještaje.

30. Sisačka policija je 25. ožujka i 18. kolovoza 2009. godine poslala izvješće Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku.

31. Istraga o ubojstvu bivšeg supruga i sinova podnositeljice zahtjeva bila je dio šire policijske istrage koja se odnosila na službenike sisačke policije kao osumnjičenike i ukupno trideset i četiri žrtve (vidjeti odlomak 61. u nastavku). Kao rezultat tih istraga otvorena je istraga na Županijskom sudu u Sisku (vidjeti odlomke 32. i 33. u nastavku).

B. Postupak po optužnici

32. Policijska uprava Sisačka je 20. lipnja 2011. godine podnijela kaznenu prijavu protiv Đ.B., V.M. i D.B. zbog optužbi za ratne zločine protiv civilnog stanovništva. Prijava se odnosila i na ubojstvo sinova i bivšeg supruga podnositeljice zahtjeva. Istog dana uhićeni su Đ.B., načelnik sisačke policije tijekom 1991. i 1992. godine, V.M., policijski zapovjednik na graničnom području Siska i Banovine tijekom 1991. i 1992. godine i zamjenik načelnika Sisačke policije, te D.B., pripadnik pričuvne jedinice Sisačke policije „Vukovi”.

33. Neodređenog datuma otvorena je istraga. Dana 13. srpnja 2011. godine Đ.B. je preminuo.

34. Tijekom suđenja D.F., D.M., D.F.T., S.R., Z.G., P.M. i S.L., kao i podnositeljica zahtjeva, dali su iskaz kao svjedoci kako su vidjeli ili čuli da su bivšeg supruga i dvojicu sinova podnositeljice zahtjeva iz njihove kuće oteli pripadnici postrojbe „Vukovi” i odveli ih u ORA-u.

35. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku je 16. prosinca 2011. godine podiglo optužnicu protiv V.M. i D.B. pred Županijskim sudom u

Osijeku, navodeći da su oni bili na čelu jedinice čiji su nepoznati članovi počinili više zločina protiv civilnog stanovništva u razdoblju od srpnja 1991. godine do lipnja 1992. godine, uključujući ubojstvo srodnika podnositeljica zahtjeva. Optuženi su za ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

36. Prvostupanjska presuda donesena je 9. prosinca 2013. godine. V.M. je proglašen krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva jer je, u svojstvu „zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine” i „zamjenika načelnika sisačke policije”, dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere kako bi spriječio ta ubojstva. Mjerodavni dio presude koji se odnosi na sinove i bivšeg supruga podnositeljice zahtjeva glasi:

„U popodnevnim satima 25. kolovoza 1991. godine brojni pripadnici jedinice „Vukovi” sisačke policije prisilno su oteli N.T. i njegove sinove Z. i B.T. iz njihove obiteljske kuće u Slavanskoj ulici 38. u Sisku i odveli ih u bijelom kombiju u improvizirani zatvor u „ORA-i”, gdje su bili pretučeni tijekom nezakonitog ispitivanja, nakon čega je N.T. istog dana odveden na nepoznato mjesto i ustrijeljen, a njegovo tijelo pronađeno je 26. kolovoza 1991. na lijevoj obali rijeke Save u mjestu zvanom Gušće, dok sudbina Z. i B.T. nakon što su odvedeni u „ORA-i” ostaje nepoznata.”

V.M. je osuđen na osmogodišnju kaznu zatvora. D.B. je oslobođen svih optužbi.

37. Vrhovni sud Republike Hrvatske je 10. lipnja 2014. godine potvrdio okrivljujuću presudu protiv V.M. i povećao mu kaznu na deset godina zatvora.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I IZVJEŠĆA

38. Članak 21. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000 i 28/2001) glasi kako slijedi:

„Svako ljudsko biće ima pravo na život.

...”

39. Stavak 1. članka 120. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 53/1991, 39/1992 i 91/1992) glasi kako slijedi:

Ratni zločini protiv civilnog stanovništva

„(1) Tko kršeći pravila međunarodnoga prava za vrijeme rata, oružanoga sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedine civilne osobe ili osobe onesposobljene za borbu, kojega je posljedica smrt, teška tjelesna ozljeda ili teško narušavanje zdravlja ljudi, napad bez izbora cilja kojim se pogađa civilno stanovništvo, da se civilno stanovništvo ubija, muči ili da se nečovječno postupa prema njemu, ili da se nad njim obavljaju biološki, medicinski ili drugi

znanstveni pokusi. da se uzimaju tkiva ili organi radi transplantacije, ili da mu se nanose velike patnje ili ozljede tjelesnoga integriteta. ili zdravlja, da se provodi raseljavanje ili preseljavanje ili prinudno odnarodnjivanje ili prevođenje na drugu vjeru, prinuđivanje na prostituciju ili silovanje da se primjenjuju mjere zastrašivanja i terora, uzimaju taoci, primjenjuje kolektivno kažnjavanje, protuzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja, će se provodi lišavanje prava na propisno i nepristrano suđenje, prinuđivanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njezinoj obavještajnoj službi ili administraciji, da se prinuđuje na prinudni rad, izgladnjuje stanovništvo, provodi konfiskacija imovine, da se pljačka imovina stanovništva, protuzakonito i samovoljno uništava ili prisvaja u velikim razmjerima imovinu što nije opravdano vojnim potrebama, uzima nezakonite i nerazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjuje vrijednost domaćega novca ili protuzakonito izdaje novac, ili tko počinu neko od navedenih djela, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili kaznom zatvora od dvadeset godina.

...”

40. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine” br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002) propisuju:

Članak 174. stavak 2.

„Da bi mogao ... odlučiti hoće li tražiti istragu ... državni će odvjetnik zahtijevati od redarstvenih vlasti da prikupe potrebne dokaze i poduzmu druge mjere radi otkrivanja [predmetnog] kaznenog djela i počinitelja ...”

Članak 177.

„Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, redarstvene vlasti dužne su poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela, ... te da prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka...”

Članak 185.

Hitne istražne radnje

„Kad je počinitelj kaznenog djela nepoznat, državni odvjetnik može zatražiti da redarstvene vlasti poduzmu pojedine istražne radnje ako bi, s obzirom na okolnosti slučaja, bilo svrhovito da se i prije pokretanja istrage poduzmu takve radnje. Ako državni odvjetnik smatra da pojedine istražne radnje treba poduzeti istražni sudac, ... , predložiti će istražnom sucu da poduzme te radnje. ...”

Članak 187.

„(1) Istraga se pokreće protiv određene osobe kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo.

(2) U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak ...”

41. U Izvješću o radu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2012. godinu, podnesenom Saboru u rujnu 2013. godine navodi se da je u razdoblju između 1991. godine i 31. prosinca 2012. godine bilo prijavljeno 13.749 žrtava ratnih zločina u Republici Hrvatskoj, od kojih je 5.979 ubijeno. U tom su trenutku hrvatske vlasti otvorile istrage protiv 3.436

navodnih počinitelja. 557 osoba proglašeno je krivima za kaznena djela povezana s ratnim sukobom.

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

42. Statut Međunarodnog kaznenog suda (članak 25.), Statut Međunarodnog kaznenog suda za Ruandu (članak 6.), kao i Statut Međunarodnog kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije upućuju na individualnu kaznenu odgovornost. Članak 7. potonjeg glasi:

Individualna kaznena odgovornost

„1. Netko tko je planirao, poticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od kaznenih djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to kazneno djelo.

2. Nijedna optužena osoba, bilo da se radi o šefu države ili vlade ili o odgovornom državnom dužnosniku, ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti niti joj se može ublažiti kazna na osnovu njezinog službenog položaja.

3. Ukoliko je neko od djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta počinio podređeni, njegov nadređeni ne može biti oslobođen kaznene odgovornosti ako je znao ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema počiniti takva djela ili da ih je već počinio, a on nije poduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni počinitelje.

4. Optužena osoba koja je postupala prema naređenju Vlade ili nadređenog ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti, ali joj se to može uzeti u obzir kao osnovu za ublažavanje kazne ako Međunarodni sud utvrdi da je to u interesu pravde.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

43. Podnositeljica zahtjeva prigovarala je nedostacima u istrazi o ubojstvu svojeg bivšeg supruga i nestanku svojih dvaju sinova. Podnositeljica zahtjeva također je tvrdila da je on ubijen zbog svoje srpske etničke pripadnosti i da domaća tijela nisu istražila taj čimbenik. Pozvala se na članke 2. i 14. Konvencije. Sud će, kao stručnjak pravne karakterizacije činjenica predmeta, ispitati ovaj prigovor samo na temelju članka 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. ...”

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

44. Vlada je tvrdila da su se podnositeljica zahtjeva i N.T. razveli 1985. godine i da više nisu imali blisku vezu, te stoga podnositeljica zahtjeva nije mogla tvrditi da je bila žrtva bilo kakvih povreda u vezi s N.T.

45. Vlada je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila sva dostupna domaća pravna sredstva. Tvrdila je da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti pritužbu protiv pojedinih policijskih službenika ili zaposlenika Državnog odvjetništva koje je bilo zaduženo za istragu o smrti njihova srodnika. Takva je pritužba mogla rezultirati pokretanjem stegovnog postupka. Što se tiče zaštite od navodnog nezakonitog ponašanja domaćih vlasti, Vlada je istaknula da su podnositelji zahtjeva mogli tražiti naknadu štete od države temeljem odredaba Zakona o sustavu državne uprave. Vlada je tvrdila da je Sud u predmetu *D.J. protiv Hrvatske* (br. 42418/10, 24. srpnja 2012.) utvrdio da je takva kombinacija pravnih sredstava učinkovita.

46. Vlada je također tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije podnijela svoj zahtjev unutar šestomjesečnog roka jer je 2006. godine već stvorila mišljenje da je istraga bila neučinkovita, što je Vlada temeljila na činjenici da je te godine podnositeljica zahtjeva podnijela svoju drugu kaznenu prijavu, kao i građansku tužbu za naknadu štete protiv države.

47. U svojem odgovoru, podnositelji zahtjeva naveli su da su nadležna tijela bila upoznata s ubojstvom njihova srodnika već 1991. godine i da su imala obvezu provesti službenu istragu na razini države. Pravna sredstva na koja se pozivala Vlada nisu relevantna.

2. Ocjena Suda

(a) Status žrtve podnositeljice zahtjeva u vezi s ubojstvom N.T.

48. Sud je sažeo načela koja uređuju ocjenu statusa žrtve podnositelja zahtjeva u odnosu na zahtjeve temeljem članka 2. Konvencije u svojoj presudi u predmetu *Nikolova i Velichkova protiv Bugarske* (br. 7888/03, odlomci 51.-57., 20. prosinca 2007.).

49. Sud ponavlja da je u slučajevima pozivanja na članak 2. Konvencije u vezi sa smrću ili nestankom bliskih srodnika u okolnostima koje navodno pokreću odgovornost države priznao legitimaciju prvog srodnika žrtve, poput supruge pokojnika, da podnese zahtjev (vidjeti, na primjer, predmet *Aytekin protiv Turske*, 23. rujna 1998., *Izvešća o presudama i odlukama* 1998-VII). Sud ponavlja da pojedinci koji podnose zahtjeve Sudu moraju biti u stanju dokazati da su „izravno pogođeni” mjerom na koju se žale (vidjeti predmete *İlhan protiv Turske* [VV], br. 22277/93, odlomci 52.-55., ESLJP 2000-VII, i *Benzer i drugi protiv Turske*, br. 23502/06, odlomak 98., 12. studenoga 2013.).

50. Što se tiče ovoga predmeta, Sud primjećuje da su se podnositeljica zahtjeva i N.T. razveli 1985. godine, šest godina prije njegove smrti. Nema nikakve naznake da su nakon toga ostali bliski. Sud stoga smatra da veza između podnositeljice zahtjeva i N.T. u vrijeme njegove smrti nije bila dovoljna da bi podnositeljica zahtjeva mogla biti žrtvom članka 2. Konvencije.

51. Sukladno tome, prigovor podnositeljice zahtjeva u dijelu u kojem se odnosi na ubojstvo N.T. nespojiv je *ratione personae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke a. i mora ga se odbaciti temeljem članka 35. stavka 4.

(b) Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

52. Sud je već odlučivao o istim prigovorima vezanim uz iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava (vidjeti predmet *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, odlomci 59.-67., 12. lipnja 2014.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupi od tog stajališta.

53. Slijedi da se Vladin prigovor mora odbiti.

(c) Poštovanje pravila o šest mjeseci

(i) Opća načela

54. Opća načela koja se odnose na šestomjesečni rok u slučajevima nestanka osoba navedena su u predmetu *Varnava* kako slijedi (vidjeti predmet *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90 i dr., odlomci 156.-157. i 162.-166., ESLJP 2009):

„156. Cilj roka od šest mjeseci iz članka 35. stavka 1. jest promicati pravnu sigurnost, osiguravajući da se s predmetima u kojima se postavljaju pitanja na temelju Konvencije postupa u razumnom roku i da ne bude moguće trajno pobijati prethodne odluke. On označuje vremenske granice nadzora koji obavljaju tijela Konvencije te daje znak i pojedincima i državnim vlastima kad nastupa razdoblje nakon kojega takav nadzor više nije moguć (vidjeti, između mnogo drugih izvora prava, predmet *Walker protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 34979/97, ESLJP 2000-I).

157. U pravilu, šestomjesečni rok teče od datuma konačne odluke donesene u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Kada je od početka jasno da podnositelju zahtjeva nije dostupno nikakvo djelotvorno pravno sredstvo, rok teče od dana kada se dogodila radnja ili mjera kojoj se prigovara, ili od datuma saznanja za to djelo ili njegov učinak, ili štetu nanесenu podnositelju zahtjeva (vidjeti predmet *Dennis i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 76573/01, 2. srpnja 2002.) Niti se članak 35. stavak 1. može tumačiti na način koji bi zahtijevao da podnositelj zahtjeva obavijesti Sud o svom prigovoru prije nego što se njegov položaj u vezi s tim pitanjem konačno riješi na domaćoj razini. Dakle, kada podnositelj zahtjeva iskoristi naizgled postojeće pravno sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje to pravno sredstvo čine nedjelotvornim, u svrhu članka 35. stavka 1. može biti prikladno smatrati da rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je podnositelj zahtjeva prvi puta postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti (vidjeti predmet *Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 46477/99, 7. lipnja 2001.).

...

162. Sud bi, kao prvo, želio napomenuti da se mora istaknuti razlika u odnosu na slučajeve nezakonite ili nasilne smrti. U tim je slučajevima obično poznat trenutak kad se saznalo da je smrt nastupila, a neke su osnovne činjenice javno poznate. Pomanjkanje napredovanja u istrazi ili nedjelotvornost istrage obično će biti lakše primijećeni. Prema tome, zahtjevi žurnog postupanja mogu podnositelju zahtjeva nalagati da takav predmet iznese pred Sud u Strasbourgu u roku koji se mjeri u mjesecima, ili najkasnije, ovisno o okolnostima, vrlo malom broju godina nakon događaja. U slučajevima nestanka, kada vlada neupućenost i neizvjesnost te, po prirodi stvari, nitko ne preuzima odgovornost za ono što se dogodilo, ili se čak može činiti da neka tijela namjerno prikrivaju informacije i ometaju istragu, situacija nije toliko jasna. Srodnicima nestale osobe teže je ocijeniti što se događa ili što se može očekivati da će se dogoditi. Potrebno je uzeti u obzir neizvjesnost i zbunjenost koje su često prisutne u razdoblju nakon nestanka.

163. Kao drugo, Sud bi želio uzeti u obzir međunarodne materijale o prisilnim nestancima. Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka utvrđuje da svi rokovi za procesuiranje kaznenih djela vezanih uz nestanke trebaju trajati razmjerno težini djela, dok Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda isključuje svaku zastaru u slučaju procesuiranja međunarodnih zločina protiv čovječnosti, koji uključuju prisilne nestanke. Imajući, stoga, na umu postignuto suglasje da je potrebno omogućiti kazneni progon počinitelja takvih zločina čak i ako je proteklo puno godina od događaja, Sud smatra da je ozbiljna narav nestanaka takva da se standard žurnosti koja se očekuje od srodnika ne može prestrogo tumačiti u kontekstu zaštite što ju pruža Konvencija.

164. Kao treće, u skladu s načelom supsidijarnosti, najbolje je da se činjenično stanje predmeta istraži te da se otvorena pitanja razriješe u što je moguće većoj mjeri na domaćoj razini. U interesu je podnositelja zahtjeva, kao i učinkovitosti sustava uspostavljenog na temelju Konvencije, da domaća tijela, koja su u najboljem položaju da to učine, poduzmu mjere za ispravljanje svake navodne povrede Konvencije.

165. Unatoč tome, Sud smatra da se zahtjevi u predmetima nestanka mogu odbiti kao nepravovremeni ako je došlo do prekomjernog ili neobjašnjenog odgađanja kod podnositelja zahtjeva nakon što su saznali ili su trebali saznati da nije pokrenuta istraga ili da se u istrazi ništa ne događa ili da je istraga postala nedjelotvornom, te da u svakoj od tih situacija nema neposrednih i stvarnih izgleda da će se djelotvorna istraga provesti u budućnosti. Ako su poduzete inicijative u odnosu na situaciju nestanka, podnositelji zahtjeva mogu neko razumno vrijeme čekati razvoj događaja koji bi mogao razriješiti ključna činjenična ili pravna pitanja. Naime, sve dok postoji određena razina svrhovitog kontakta između obitelji i tijela vlasti u smislu prigovora i zahtjeva za informacijama, ili pak dok ima određenih naznaka ili stvarne mogućnosti napretka u istražnim radnjama, pitanje nepotrebnog odgađanja u pravilu se neće otvoriti. Međutim, ako je proteklo dosta vremena, a došlo je do značajnog kašnjenja i zatišja u istražnim aktivnostima, doći će trenutak kad će srodnici žrtve morati shvatiti da djelotvorna istraga nije, niti će biti osigurana. Kada će se u tu fazu ući, to će neizbježno ovisiti o okolnostima pojedinog slučaja.

166. Ako, u složenom slučaju nestanka poput ovoga, koji se dogodio u situaciji međunarodnoga sukoba, sve upućuje na potpuno pomanjkanje ikakve istrage ili svrhovitog kontakta s tijelima vlasti, od srodnika se može očekivati da iznesu predmet pred sud najkasnije nekoliko godina nakon incidenta. Ako se nekakva istraga ipak provodi, čak i ako je povremena i opterećena problemima, srodnici mogu razumno čekati još par godina sve dok stvarno ne nestane nada da će doći do napretka. A kad

protekne više od deset godina, da bi mogli opravdati daljnje odgađanje dolaska u Strasbourg, podnositelji zahtjeva u pravilu bi trebali uvjerljivo dokazati da se u kontinuitetu ostvarivao određeni, i to konkretni, napredak. Stroža bi se očekivanja primjenjivala u slučajevima kad podnositelji zahtjeva imaju izravan pristup istražnim tijelima na domaćoj razini.”

(ii) Primjena tih načela na ovaj predmet

55. Kad je riječ o ovome predmetu, Sud primjećuje da su sinovi podnositeljice zahtjeva nestali 1991. godine. Policijska istraga otvorena je 1991. godine, službena istraga otvorena je u lipnju 2011. godine, a kazneni postupak završen je u lipnju 2014. godine. Podnositeljica zahtjeva je podnijela svoj zahtjev Sudu 21. siječnja 2013. godine. Sud također primjećuje da je istraga o ubojstvu sinova podnositeljice zahtjeva bila dio šire policijske istrage koja se odnosila na najmanje trideset i četiri žrtve i koja je rezultirala okrivljujućom presudom V.M. (vidjeti odlomke 31.-37. gore).

56. Sud primjećuje da se ovaj predmet odnosi na istragu o nestanku Z.T. i B. T., sinova podnositeljice zahtjeva, koji je bio klasificiran kao ratni zločin protiv civilnog stanovništva (vidjeti odlomke 19. i 20. gore). Vlada je tvrdila da se predmet odnosio na velik broj žrtava i da država Hrvatska nakon rata nije bila u stanju odmah obraditi pojedinačne predmete u vezi s pokojnicima. Sud prihvaća da je velik broj žrtava zasigurno utjecao na napredak pojedine istrage.

57. U takvim okolnostima u kojima su državna tijela bila zatrpana velikim brojem pojedinačnih istraga o smrti brojnih osoba koje su ubijene tijekom rata u Hrvatskoj, u kojima je napredak nekih od navedenih pojedinih istraga bio prilično spor i u kojima je došlo do tako značajnog novog razvoja poput podizanja optužnice protiv osobe koja je navodno odgovorna, ne može se reći da je razdoblje od otprilike dvije godine i tri mjeseca bez ikakvog očiglednog napretka u istrazi predstavljalo prekomjerno kašnjenje glede podnošenja ovog zahtjeva Sudu (usporediti s predmetom *Treskavica protiv Hrvatske*, br. 32036/13, odlomak 48., 12. siječnja 2016.).

58. Iz toga slijedi da su podnositelji zahtjeva poštovali šestomjesečni rok.

(d) Zaključak o dopuštenosti

59. Sud nalazi da prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. Konvencije nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke a. Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

60. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je istraga o nestanku i smrti njezinih sinova do sada polučila malo rezultata. Nitko od izravnih počinitelja nije bio identificiran. Kaznena osuda odnosila se samo na jednog od onih koji su davali naredbe. Rat je završio osamnaest godina ranije pa se obrazloženje Vlade da su službenici bili mladi i neiskusni ne može prihvatiti.

61. Vlada je tvrdila da u ovome predmetu nije došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Dalje je navela da je ovaj predmet bio izrazito složen i osjetljiv i da se optužnica koja je podignuta protiv V.M. i D.B. odnosila na trideset i četiri žrtve. Glavni osumnjičeni u predmetu, Đ.B. i V.M., bili su na najvišim službenim položajima sve do 1999. godine, što je otežalo istragu. Pored toga, jedna od specifičnih značajki istraga ratnih zločina bio je nedostatak materijalnih dokaza te je optužba u velikoj mjeri ovisila o svjedočenjima svjedoka. Međutim, svjedoci često nisu bili voljni davati iskaze zbog straha od osвете.

62. Nakon što je Hrvatska postala nezavisna država, državni se aparat sastojao od brojnih mladih i neiskusnih službenika koji nisu znali kako rješavati ove ozbiljne probleme. U tim su teškim okolnostima tijela vlasti učinila sve što je bilo u njihovoj moći da se pronađu počinitelji i da ih se privede pravdi. Oni koji su naređivali ubojstva optuženi su, a jedan od optuženih proglašen je krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina.

63. Istraga je istražila sve moguće tragove i obavila obavijesne razgovore s nizom svjedoka. Međutim, niti jedan od tragova nije polučio nikakve opipljive rezultate koji bi mogli poslužiti kao temelj za kazneni progon.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

64. Sud ponavlja da je članak 2. jedan od temeljnih odredaba Konvencije. U njemu su sadržane osnovne vrijednosti demokratskih društava koja čine Vijeće Europe. Cilj i svrha Konvencije kao instrumenta zaštite pojedinih ljudskih bića zahtijevaju da se članak 2. tumači i primjenjuje tako da njegove zaštitne mjere budu praktične i učinkovite (vidjeti, među mnoštvom drugih izvora, predmet *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, odlomak 109., ESLJP 2002-IV).

65. Obveza zaštite prava na život iz članka 2. Konvencije, u vezi s općom obvezom države iz članka 1. Konvencije da „osigura svakoj osobi pod [svojom] jurisdikcijom prava i slobode određene Konvencijom”, također podrazumijeva da treba postojati neki oblik djelotvorne službene

istrage kada su pojedinci ubijeni primjenom sile (vidjeti predmet *Armani Da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 5878/08, odlomak 230., 30. ožujka 2016.).

66. Država stoga mora osigurati, svim sredstvima koja su joj na raspolaganju – pravnima ili drugima – da se zakonodavni i administrativni okvir uspostavljen radi zaštite prava na život pravilno provodi, a da se sva kršenja tog prava suzbijaju i kažnjavaju (ibid., odlomak 230.).

67. Kako bi bila „učinkovita”, kako se taj izraz treba tumačiti u kontekstu članka 2. Konvencije, istraga najprije mora biti prikladna. To znači da mora biti sposobna dovesti do utvrđivanja činjenica, zaključka je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima te do utvrđivanja identiteta i – ako je to primjereno – kažnjavanja odgovornih. To nije obveza rezultata, već sredstava. Vlasti moraju poduzeti sve razumne korake koje mogu kako bi pribavile dokaze o incidentu, uključujući, *inter alia*, svjedočenja očevidaca, forenzičke dokaze i, ako je to primjenjivo, obdukciju koja dovodi do potpune i točne evidencije ozljede i objektivne analize kliničkih nalaza, uključujući uzroka smrti. Nadalje, tamo gdje je službenik države koristio silu, istraga također mora biti učinkovita u smislu da je sposobna dovesti do utvrđivanja je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima. Svaki nedostatak istrage koji umanjuje mogućnost utvrđivanja uzroka smrti ili odgovorne osobe riskira neispunjavanje te norme (ibid., odlomak 233. i predmet *Nachova i drugi protiv Bugarske* [VV], br. 43577/98 i 43579/98, odlomak 160., ESLJP 2005-VII).

68. Zaključci istrage posebno se moraju temeljiti na iscrpnoj, objektivnoj i nepristranoj analizi svih odgovarajućih elemenata. Propust u slijeđenju očitog pravca istrage u znatnoj mjeri potkopava sposobnost istrage da utvrdi činjenice slučaja i da utvrdi identitet odgovornih. Unatoč tome, priroda i stupanj ispitivanja koji udovoljavaju najnižem pragu učinkovitosti istrage ovise o okolnostima pojedinog slučaja. Priroda i stupanj ispitivanja moraju se procijeniti na temelju svih relevantnih činjenica i s obzirom na praktičnu stvarnost istrage kao posla. U slučaju kada je sumnjiva smrt uzrokovana djelovanjem službenika Države, odgovarajuće domaće vlasti moraju primijeniti posebno strogo ispitivanje u istrazi koja slijedi (ibid., odlomak 234.).

69. Zahtjev žurnosti i razumne učinkovitosti podrazumijeva se u ovome kontekstu (vidjeti predmete *Yaşa protiv Turske*, 2. rujna 1998., odlomci 102.-104., *Izvjješća* 1998-VI; i *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, odlomci 106.-107., ESLJP 2003-III). Mora se prihvatiti da mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprečavaju napredak u istrazi u određenoj situaciji (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 237.). Međutim, kada su se događaji odvili u dalekoj prošlosti, moguće je da se zbog protoka vremena razina hitnosti smanjila; neodgodivost poduzimanja potrebnih istražnih radnji u razdoblju nakon događaja vjerojatno više neće postojati (vidjeti predmet *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br.

32457/04, odlomak 72., 27. studenoga 2007.). Standard žurnosti u takvim povijesnim predmetima uvelike se razlikuje od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje u kojima je vrijeme često od presudne važnosti za očuvanje ključnih dokaza na mjestu zločina i za ispitivanje svjedoka dok su njihova sjećanja još uvijek svježija i detaljna (vidjeti predmete *Emin i drugi protiv Cipra*, br. 59623/08 i dr., (odl.) 3. travnja 2012.; i *Gürtekin i drugi protiv Cipra*, br. 60441/13, 68206/13 i 68667/13, odlomak 21., 11. ožujka 2014.; vidjeti i predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, odlomak 70., 15. veljače 2011. u vezi sa složenim situacijama nakon sukoba).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

70. Što se tiče nestanka dvaju sinova podnositeljice zahtjeva, Sud primjećuje da su bili oteti iz svoje kuće u Sisku za vrijeme rata, 25. kolovoza 1991. godine. Policija je 2. rujna 1991. godine podnijela kaznenu prijavu Županijskom državnom odvjetništvu u Sisku protiv nepoznate osobe ili nepoznatih osoba. Stoga je pokrenuta istraga. S tim u vezi, Sud na početku napominje da nema vremensku nadležnost za ispitivanje činjenica koje su se dogodile prije 5. studenoga 1997. godine, datuma kada je Hrvatska ratificirala Konvenciju. Stoga će Sud ispitati samo onaj dio istrage koji je proveden nakon toga datuma (usporediti s gore citiranim predmetom *Jelić*, odlomak 81.). Nadalje, Sud primjećuje da su nakon datuma ratifikacije Konvencije od strane Hrvatske, prve istražne radnje bile poduzete 15. listopada 2002. godine ili otprilike toga dana, kad su otkriveni novi dokazi (vidjeti odlomak 13. gore). Sud će stoga ispitati učinkovitost istrage počevši od tog datuma.

71. Sud primjećuje da se ovaj predmet odnosi na ubojstvo osobe srpskog etničkog podrijetla na sisačkom području 1991. godine, kao u predmetu *Jelić* (gore citiran). Prvostupanjski sud je osudio V.M. za ratne zločine protiv civilnog stanovništva u njegovom svojstvu zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine te svojstvu zamjenika načelnika sisačke policije jer je dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla, te nije poduzeo potrebne mjere za sprječavanje tih ubojstava. Zločini za koje je osuđen V.M. uključivali su ubojstvo g. Jelića i bivšeg supruga podnositeljice zahtjeva, kao i nestanak sinova podnositeljice zahtjeva (vidjeti odlomak 36. gore). Sud je u predmetu *Jelić* išao dalje od činjenice da je bio zadovoljan osudom V.M. u njegovom svojstvu zapovjednika te je u odlomcima 88.-90. svoje presude naveo:

„... osim odgovornosti nadređenih časnika, u predmetnom slučaju postoji manjkavost koja potkopava djelotvornost istrage i koja se ne može otkloniti osuđujućim presudama samo protiv nadređenih. U kontekstu ratnih zločina potrebno je razlikovati odgovornost nadređenih osoba (zapovjednika) od odgovornosti njihovih podređenih. Kažnjavanje nadređenih zbog propusta u poduzimanju potrebnih i razumnih mjera u cilju sprječavanja ili kažnjavanja ratnih zločina koje su počinili

njihovi podređeni, ne oslobađa podređene od njihove kaznene odgovornosti (vidjeti odlomak 42. gore).

89. Tijekom istrage tri su svjedoka navela da je A.H. osobno vatrenim oružjem usmrtio Vasu Jelića. Iako je s tim u vezi provedeno balističko vještačenje (vidjeti odlomak 29. gore), to ne može osloboditi tijela državne vlasti odgovornosti za poduzimanje daljnjih mjera u cilju provjere izjava triju svjedoka. U situaciji kada su svjedoci, čija vjerodostojnost nije dovedena u pitanje i pri čemu su neki od njih bili svjedoci-očevici, tijelima vlasti otkrili imena mogućih počinitelja, očekivalo bi se od tijela kaznenog progona da poduzmu odgovarajuće korake kako bi se oni koji su za to odgovorni priveli pravdi. Međutim, čini se da su ti koraci nisu poduzeti.

90. U vezi s time Sud napominje da je jedna od glavnih svrha kažnjavanja retribucija, kao oblik pravde za žrtve i općenitog odvraćanja od počinjenja kaznenih djela usmjerena na prevenciju novih povreda te očuvanje vladavine prava. Međutim, niti jedan od ovih ciljeva ne može se ostvariti ukoliko se navodni počinitelji ne privedu pravdi. Propust tijela vlasti da nastave s kaznenim progonom najvjerojatnijih izravnih počinitelja potkopava djelotvornost kaznenopravnog sustava čiji je cilj prevencija, suzbijanje i kažnjavanje nezakonitih ubojstava. Pridržavanje postupovnih obveza države iz članka 2. zahtijeva od domaćeg pravnog sustava da dokaže svoju sposobnost i volju za provođenjem odredaba kaznenog prava protiv onih koji su nezakonito oduzeli život drugome (vidjeti gore citirani predmet *Nachova i drugi*, odlomak 160.; i predmet *Ghimp i drugi protiv Republike Moldavije*, br. 32520/09, odlomak 43., 30. listopada 2012.).”

72. Sud je potom utvrdio povredu postupovnog aspekta članka 2. Konvencije zbog toga što domaće vlasti nisu ispunile svoju obvezu provođenja učinkovite istrage koja bi obuhvatila ne samo nadređene osobe već i izravne počinitelje.

73. Međutim, okolnosti ovog predmeta nešto su različite od okolnosti u predmetu *Jelić* kada je riječ o kaznenom progonu mogućih izravnih počinitelja.

74. Sud prvo primjećuje da je policija pratila sve tragove u predmetnom slučaju, ažurirajući izjave svjedoka, tražeći svjedoke i otkrivajući, u mjeri u kojoj je to bilo moguće, potencijalne osumnjičenike koje su imenovali svjedoci. Naravno, s obzirom na protek od više od dvadeset godina od događaja, neki od mogućih osumnjičenika i svjedoka u međuvremenu su preminuli (usporediti s gore citiranim predmetom *Gürtekin i drugi*, odlomak 25.).

75. Domaći sudovi utvrdili su da su bivšeg supruga i sinove podnositeljice zahtjeva oteli pripadnici postrojbe „Vukovi”. Međutim, njihov zapovjednik, J.G., preminuo je 1992. godine (vidjeti odlomak 9. gore).

76. Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva 9. siječnja 2003. godine Županijskom sudu u Sisku dala imena D.F.T. i M.D. koji su navodno svjedočili uhićenju njezinih sinova, kao i M.F. i C., koji su navodno vidjeli njezine sinove u ORA-i. Međutim, policija je već obavila obavijesne razgovore sa svim tim osobama osim s C., čiji je potpuni identitet izgleda nepoznat (vidjeti odlomke 12. i 16. gore).

77. Tijekom suđenja V.M.-u, nekoliko je svjedoka dalo iskaze (vidjeti odlomak 34. gore). Međutim, niti jedan od njih nije imao nikakve relevantne informacije o mogućim izravnim počiniteljima.

78. Sud primjećuje da niti jedan od spomenutih mogućih svjedoka nije mogao identificirati bilo koje moguće počinitelje i da policija nije imala jasne dokaze o onima koji su bili odgovorni za ubojstvo sinova podnositeljice zahtjeva. Kao što je Sud u brojnim prilikama utvrdio, postupovna obveza iz članka 2. nije obveza koja se tiče rezultata, nego sredstava. Važno je da su domaće vlasti učinile sve što se od njih moglo razumno očekivati u okolnostima ovog konkretnog slučaja.

79. Što se tiče primjerenosti mjera koje su poduzele hrvatske vlasti, Sud nije uvjeren navodima podnositeljice zahtjeva da je došlo do značajnih previda ili propusta. Činjenice predmeta pokazuju da su ključni svjedoci do kojih se moglo doći ispitani i da su dostupni dokazi prikupljeni i pregledani. Sud primjećuje da je obavljena istraga koja je slijedila svaki pravac istrage (usporediti s predmetom *Charalambous i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46744/07, odlomak 65., 3. travnja 2012.). Podnositeljica zahtjeva nije ukazala ni na kakve druge konkretne smjerove istrage koje je policija mogla slijediti. Činjenica da se u istrazi nisu uspjeli identificirati izravni počinitelji ne znači nužno da je istraga bila neučinkovita. U ovim okolnostima Sud ne može staviti na teret vlastima bilo kakvu skrivljenu nepažnju, jasnu lošu namjeru ili nedostatak volje (usporediti s gore citiranim predmetom *Gürtekin i drugi*, odlomak 27.).

80. U pogledu obveze brzine Sud najprije primjećuje tvrdnju Vlade da se hrvatski državni aparat na početku državne nezavisnosti većinom sastojao od neiskusnih i mladih službenika koji se nisu znali nositi s tako teškom situacijom. Sud je svjestan da su istraga i progon ratnih zločina osjetljiv i težak zadatak za zemlju koja je bila u ratu i također prihvaća da su tijekom rata i na početku razdoblja nezavisnosti državna tijela bila suočena s teškom situacijom.

81. Sud također primjećuje da je Hrvatska proglasila nezavisnost 8. listopada 1991. godine i da su sve vojne operacije okončane u kolovozu 1995. godine. U siječnju 1998. godine prestao je mandat Prijelazne uprave za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem i počeo je miran prijenos vlasti na hrvatske vlasti (vidjeti odlomak 7. gore). Sud prihvaća da se sve prepreke u istrazi ubojstava tijekom rata i poslijeratne obnove mogu pripisati cjelokupnoj situaciji u Hrvatskoj, novoj nezavisnoj poslijeratnoj državi kojoj je trebalo vremena da organizira državna tijela i da njezini službenici steknu iskustvo (usporediti s gore citiranim predmetom *Palić*, odlomak 70, 15. veljače 2011.; i predmetom *Nježić i Štimac protiv Hrvatske*, br. 29823/13, odlomak 71., 9. travnja 2015.).

82. Sud također primjećuje da tijela kaznenog progona nisu ostala pasivna i da su znatni naponi uloženi u progon ratnih zločina. S tim u vezi Sud priznaje napore Državnog odvjetništva koje je u srpnju 2005. godine

zatražilo od županijskih državnih odvjetništava da svoje aktivnosti usmjere na pronalaženje počinitelja i prikupljanje relevantnih dokaza (vidjeti odlomak 18. gore). Daljnja dalekosežna mjera Državnog odvjetništva uvedena je 2008. godine, kada je izdalo naputak županijskim državnim odvjetništvima da provode nepristranu istragu svih ratnih zločina, neovisno o etničkoj pripadnosti uključenih (vidjeti odlomak 23. gore). Sud također potvrđuje da su tijela kaznenog progona do 31. prosinca 2012. godine pokrenula istrage protiv ukupno 3.436 navodnih počinitelja i da je doneseno 557 osuđujućih presuda (vidjeti odlomak 40. gore).

83. Sud utvrđuje da, uzimajući u obzir posebne okolnosti u Hrvatskoj u poslijeratnom razdoblju i velik broj predmeta povezanih s ratnim zločinima koji se rješavaju pred lokalnim sudovima i praktičnu stvarnost istrage poput protoka vremena ili opsega cjelokupne istrage zločina počinjenih na širem području Siska, nema pokazatelja da je tijekom istrage o ubojstvu srodnika podnositeljice zahtjeva došlo do povrede minimalnog standarda koji se zahtijeva člankom 2. (usporediti s gore citiranim predmetima *Palić*, odlomak 71.; *Gürtekin i drugi*, odlomak 32.; i predmetima *Mujkanović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 47063/08 i dr., odlomak 42.; *Fazlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 66758/09 i dr., odlomak 40.; te gore citiranim predmetom *Nježić i Štimac*, odlomak 73.).

84. Sud ponavlja da njegova uloga nije da upravlja funkcioniranjem, i primjenom postupaka, kaznenih, istražnih i pravosudnih sustava u državama ugovornicama, koji se mogu razlikovati pristupima i politikama (vidjeti gore citirani predmet *Armani da Silva*, odlomak 278.). Imajući u vidu cjelokupnu istragu zločina počinjenih tijekom rata u Hrvatskoj na širem području Siska i osudu V.M., ne može se reći da su domaće vlasti propustile ispuniti svoje postupovne obveze iz članka 2. Konvencije.

85. Zaključno, Sud smatra da ne postoje dokazi koji potkrjepljuju tvrdnje podnositeljice zahtjeva o tome da državna tijela nisu ispravno istražila smrt preminulih osoba ili da su na neki način štitila osobe odgovorne za njih. Istraga je pokazala da nije došlo do povrede minimalnog standarda koji se zahtijeva člankom 2. Iz toga slijedi da stoga nije došlo do povrede te odredbe.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Utvrđuje*, sa šest glasova prema jednom, da je zahtjev dopušten;
2. Jednoglasno *presuđuje* da nije došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinom postupovnom aspektu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 6. srpnja 2017. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Zamjenica tajnika

Linos-Alexandre Sicilianos
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje suca Wojtyczeka.

L.A.S.
R.D.

DJELOMIČNO SUPROTSTAVLJENO I DJELOMIČNO SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA WOJTYCZEKA

U potpunosti se slažem sa svojim kolegama da se kaznena djela počinjena za vrijeme rata trebaju učinkovito progoniti i kažnjavati. Posebice, kako je naveo Međunarodni odbor Crvenog križa, postoji pravilo običajnog međunarodnog prava prema kojem *države moraju provoditi istrage o ratnim zločinima koje su navodno počinili njihovi državljani ili oružane snage, ili koji su počinjeni na njihovom teritoriju, i, ako je to primjereno, progoniti osumnjičene. One moraju provoditi istrage i o ratnim zločinima za koje su nadležne i, ako je to primjereno, progoniti osumnjičene* (vidjeti Običajno međunarodno humanitarno pravo, Pravilo 158., https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule158). Ratni zločini ne mogu ostati nekažnjeni.

S druge strane, ne dijelim mišljenje većine o vremenskom opsegu primjene Konvencije. Iznio sam svoje mišljenje o ovom pravnom pitanju u svojim izdvojenim mišljenjima priloženim presudama u predmetima *Janowiec protiv Rusije* ([VV], br. 55508/07 i 29520/09, ESLJP 2013) i *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* ([VV], br. 10865/09 i 2 druga, ESLJP 2014 (izvadci)). U ova dva izdvojena mišljenja detaljno sam objasnio zašto, prema mojem mišljenju, Konvencija ne nameće obvezu Visokoj ugovornoj stranci da istraži događaje koji prethode stupanju na snagu tog instrumenta u odnosu na dotičnu državu.

Ovaj se zahtjev odnosi na kaznena djela počinjena prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku. Stoga, prema mojoj ocjeni, uvjeti pod kojima bi se Hrvatska smatrala odgovornom za povredu Konvencije nisu bili ispunjeni u ovom predmetu. Nadalje, prema mojem mišljenju, Sud nije nadležan da odlučuje o povredama drugih pravila međunarodnog prava.

© 2018 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.